

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 905.

CHICAGO, ILL., 15. JANUARJA (January 15), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 8639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

“SPOŠTUJTE POSTAVE DEŽELE!”

Zedinjene države imajo zelo mnogo postav. Potem imamo postave posameznih držav in pa ordinance mestnih občin — zakonov brez števila. Nekaj je že davno pozabljenih in le včasih se dogodi, da pride kakšen sitnež pa rogovili s to ali ono več desetletij staro postavo. Če dobi neumnega sodnika ali župana, se prične izvajati tak zakon, ne glede kako je nesmiselen, dokler se “enforcerji” ne osmešijo.

Ta dežela slovi tudi radi postav, ki določajo načine, po katerih se ima ravnati vsak “svoboden” državljani v svojem privatnem in javnem življenju. En tak zakon je naša famozna prohibicija.

Posamezne države imajo nič manj nesmiselne zakone. V nekaterih so prepovedane vse plesne zabave ob nedeljah in vse gledališke predstave. So mesta, v katerih je prepovedana ob nedeljah vsaka obrt, tudi čiščenje čevljev; edino restavracijo so odprte, kajti jesti je tudi ob nedeljah dovoljeno. Mesta v takih krajih so ob nedeljah tiha in mirna, kakor pokopališča. Ljudje šetajo, poredkoma, kakor na pokopališču. Cerkve pa vseeno niso posebno polne. Ljudje, ako morejo, se umaknejo na edini prosti dan iz pokopališča kam ven, ako je sploh kam iti. Koder je dovoljeno, so hišni gospodarji zaposleni ob nedeljah s popravljanjem, toda tudi to je v nekaterih krajih prepovedano, kajti Gospodov dan se ne sme skruniti z delom. Tovarnarjem pa je dovoljeno skruniti nedeljo kolikor se jim poljubi. Na tisoče delavcev mora garati ob nedeljah za isto plačo kot jo dobivajo ob delavnikih.

V začetku januarja so bili pri predsedniku Coolidge na “skromnem” zajutreku razni visoki možje, med njimi Elbert H. Gary, načelnik jeklarske korporacije in John D. Rockefeller Jr., ki je po imenu in bogastvih vsakemu znan. Ti ljudje so bili navzoči kot člani organizacije, ki jo imenujejo “The Citizens’ Committee of One Thousand for Law Enforcement.

Govore so imeli predsednik Coolidge, Rockefeller, Gary in drugi, in vsi so govorili, da moramo spolnovati zakon, ki prepoveduje pitje alkoholnih pijač. Coolidge je dejal, da ljudstvo, ki krši postave, obsodi svojo deželo v razpadanje. Mislil pa je samo na prohibicijo.

Na vseh koncih in krajih se oglašajo visoki reformisti, finančniki in “državniki” od W. J. Bryana do Coolidge, in govore, da je treba zakon, ki prepoveduje pitje alkoholnih pijač, strogo spolnjevati.

Miljoni se trošijo na leto za uveljavljenje te postave. Od časa do časa prirejajo agentje prohibicionističnih direktorjev ali pa policija vpade v lokale, kateri so osumljeni, da ne vedo nič o “prohibiciji”. Včasih se taki vpadi prirejajo v velikem številu tudi v privatna stanovanja, dasi pomeni to kršitev ne le postave ampak ameriške ustave. Člani K. K. K. prihajajo v stanovanja družin tujerodcev in stikajo po vseh kotih, če ne bi našli česa kar bi dišalo vsaj malo po alkoholu.

Vsi nauki in vsi lepi nasveti nič ne izdajo. Prohibicija ni omejila pijančevanja, ampak ga je povečala. Celo ameriška mladina, ki pred prohibicijo navadno ni pijančevala, je danes v mnogih mestih udana pijači. Nekdaj je bila večinoma pivo, danes pa pije žganje, za katerega bi bilo “strup” veliko poštenje in resničnejše ime.

Bogataške familije vedo le malo o prohibiciji. Kršijo jo večinoma vse. Orgije med njimi niso redka stvar in kjer so orgije, tam se tudi pijančuje. Kako čudno je, da prihaja baš iz teh krogov največ glasov, naj se uveljavi prohibicija — seveda med masami spodaj.

Pije se tudi v nižinah mnogo, veliko preveč. Ali prohibicija, kakor so si jo zamislili naduti fanatiki, pijančevanja ne bo omejila. Niti ni zakon, s katerim se je mislilo zabraniti pitje vsake alkoholne pijače, edini zakon, ki se ga krši; krši se tudi druge zakone, o katerih pa Gary, Rockefeller, Coolidge itd. najrajše ne govore.

V prejšnjem letu in leto poprej so naprimer prišle v širšo javnost razkritja tatvin na debelo, v katere so bili zapleteni ljudje, ki so zavzemali v Hardingovemu kabinetu visoke pozicije. Tudi oni so govorili, da je treba prohibicijo “enforcirati” in vlti vsem njenim kršilcem sveti strah pred tem najsvetejšim zakonom. Pa se je izvedelo, da so bili nekateri uradniki, ki so stali z justičnim tajnikom Daughertjem v najožjih stikih, v “butlegerskem” businessu. Ali je Cool-

idge protestiral? Ali je Daughertyja takoj odslovil? Ne prvo ne drugo ni storil. Daugherty je moral odstopiti, ker ga niti glavarji republikanske stranke niso mogli več braniti in predsedniške volitve so bile blizu.

Velika ljudska bogastva so se oddajala pod roko bogatašem za slepo ceno. Graft na vseh koncih in krajih! Ali so Coolidge, Gary, Rockefeller itd. govorili, da je treba s kršilci postav, ki prepovedujejo tatvino, v ječo? Ne, kajti vsi so na prostem, celo Forbes, ki je z graftarji zafrečkal nad sto milijonov dolarjev, namenjenih veteranom svetovne vojne, ki se nahajajo v raznih zavodih in vojaških bolnišnicah.

V velikih mestih operirajo razbojniški trusti, katerim načeljujejo mogočni "politišni". Ropi, trgovanje z alkoholnimi pojačami, igralnice za denar, razvpiti kabareti, vse to spada v področje roparskih kartelov, in vsi imajo protekcijo ene ali druge politične oblasti. V Chicagi se je posebno prošlo leto to jasno pokazalo. Župani, guvernerji, kapitalisti in senatorji pa govore o prohibiciji.

V Chicagi je bilo meseca decembra naznanjenih policiji 214 ropov in 267 vlomov. L. 1924 je bilo v Chicagu ukradenih 5,313 avtomobilov, toda avtomobili so precej velika stvar in lastniki so jih dobili 4,244 nazaj. Niso pa dobili nazaj življenja ljudje, ki so postali žrtve roparjev. Delavci, katerim so vzeli tolrovaji mnogokrat vse kar so imeli, niso dobili ničesar nazaj. Ženam in dekletam, ki so bile v prošlem letu napadene na ulicah in odvedene ter oskrunjene (ena izmed njih je umrla vsled posledic takega napada), ni dal nihče zadoščenja in ni jim mogoče povrniti kar jim je bilo vzeto. Reformatorji pa govore na sijajnih banketih v razkošnih hotelskih dvoranah o prohibiciji.

Svetohlinska, do mozga korumpirana družba!

Masa pa je brezbrizna, čita novice, če se tičejo pikantnih škandalov ali zanimivih umorov in nič ne misli. Korumpiranih politikov je tako privajena, da je izgubila vero v poštenje in misli, da krade vsakdo, če ne prej pa potem ko dobi politično službo.

Masa potrebuje prepoved. Kapitalistične stranke ga ji ne bodo dale. Tudi ameriško ljudstvo ne bo vedno spalo. Zgenilo se bo in začelo malo bolj globoko misliti. Ne bo drugače, moralo bo! Mi ne smemo čakati, da pride to vzburjenje, ampak graditi gibanje poštenja, gibanje pravičnosti, gibanje ki pozna en zakon, pravico za vse, in to je socialistično gibanje.

Februarja meseca bomo imeli dve konvenciji. Na eni se bo razpravljalo o ustanovitvi nove stranke, kateri bi pripadale med drugim unije kot celote. Ustanovila se bo, toda morda ne še na tej konvenciji, ker so sile med delavstvom, ki ji nasprotujejo, še močne. Na drugi se bo govorilo o socialistični stranki. Če se skupna

stranka še ne ustanovi, bodo morali vsi tisti, ki hočejo da se v tej deželi govori tudi še o kakih drugih postavah ne pa samo o tisti ki določa kaj kdo ne sme in kaj sme piti, priti v socialistično stranko, ki vodi boj proti hipokritičnemu svetohlinstvu, boj proti izkoriščevalcem, — boj proti vsemu kar je gnilega v družbi. In končno, ljudje se morajo naučiti vedeti kaj hočejo, ne samo kaj nočejo. Mi hočemo socializem, ker drugega zdravila za izboljšanje družabne uredbe ni. Naša naloga je poučiti druge, da ga bodo tudi oni hoteli. Ko nas bo zadosti, bomo uveljavili naše postave.

***

Charles E. Hughes.

Charles E. Hughes, ki ga je pokojni Harding po svoji izvolitvi imenoval za državnega tajnika, katero mesto je zavzemal tudi v Coolidgovi administraciji, je prošli teden odstopil. Hughes je bil l. 1912 republikanski kandidat za predsednika, toda Wilson ga je porazil, ne ravno z veliko večino glasov.

Hughes je predstavnik strogo konservativne, skrajno kapitalistične politike. Kak posebno sposoben državnik on ni. Predno je l. 1912 postal predsedniški kandidat, je bil član zveznega vrhovnega sodišča.

Zadnja leta je gazil bolj in bolj v politiko reakcije. Sovjetski Rusiji je postal neizprosni sovražnik in Zedinjene države so edina dežela, ki noče imeti niti pogajanj za priznanje Rusije, kot jih ima z zastopniki ruske vlade npr. Japonska. Ako prizna japonska vlada sedanji ruski režim, bo ostala ta dežela edina velika država na svetu, ki ne bo imela direktnih diplomatskih stikov z Rusijo.

Politika napram Rusiji, kakor jo je vodil Hughes, je postajala nemogoča, in najbrž je to eden izmed vzrokov, ki so dovedli do njegovega odstopa.

Njegov naslednik je Frank B. Kellogg, sedanji ameriški poslanik v Londonu. Kellogg, bivši senator, spada med konservativne politike republikanske stranke in zato se v Coolidgovi administraciji, v kolikor se tiče zunanje politike, z imenovanjem Kellogga ne bo mnogo spremenilo. Možno je, da se bo tudi Coolidgova administracija sprijaznila z mislijo, da je Rusijo treba priznati, in ker v Rusiji ni druge vlade razen sovjetske, bo treba priznati pač to ki resnično eksistira in vlada Rusijo. To bi bila ena sprememba. Kellogg je nasproten vstopu Zedinjenih držav v ligo narodov, toda je za kooperacijo z ligo pri njenih humanitarnih akcijah. To je politika Coolidgove vlade in Kellogg ne more govoriti drugače.

Rusko časopisje je odstop Hughesa vzelo z zadovoljstvom na znanje, ker se je z odstrani-

tvijo Hughesa odstranilo tudi močno oviro, ki je onemogočala vsak poskus pridobiti kongres ali kabinet za Rusiji prijaznejšo politiko. Hughes je sicer zanikaval, da je sovražnik Rusije in je rad povdarjal, da je ameriška vlada za časa Hardinga rešila milijone ruskega prebivalstva pred smrtjo, ker mu je poslala živil, obleke, zdravil, zdravnikov, strežnic itd. Nema lokrat je očital, da ni ves svet skupaj pomagal sovjetski Rusiji v času njene živilske krize, ki jo je povzročila suša, toliko kot Zedinjene države, ki so potrošile milijone dolarjev za bedne prebivalce ob Volgi in drugje v Rusiji. Svojo opozicijo proti priznanju Rusiji je opravičeval s tem, da je sedanji režim največ kriv gospodarskega poloma v Rusiji, da je prelomil vse pogodbe in da ne polaga nobene svetosti ali časti na obljube, katere prelomi ob prvi priliki. Takemu režimu, je dejal Hughes, se ne more zaupati, zato je treba počakati, da si Rusi izberejo boljšega. Hughes se je naveličal čakati in je rajše odstopil.

Če bo Kellogg, oziroma vsa Coolidgova administracija boljša v tem oziru, bo pokazala bodočnost. Fakt je, da so močni kapitalistični interesi, ki pričakujejo koristi od priznanja Rusije, že dolgo za priznanje, medtem ko so ravno tako močni interesi, posebno finančni (bankirski) proti priznanju. Ker je priznala Rusijo Anglija, Francija in Italija, se tudi ameriška vlada ne bo mogla dolgo ustavljati.

Same vojne nevarnosti.

Ameriški militaristi gledajo noč in dan same vojne nevarnosti. Vsak čas lahko prihrumi sovražnik kakor silen orkan in nas pokonča. Mi pa smo tako nepripravljeni! Toda Zedinjene države so bogate in bi si lahko zgradile mogočno floto in največjo vojno mornarnico. Naši laboratoriji niso najslabši. Izboljšali so pline, s katerimi se pokončajo lahko prebivalstva mest in velike armade v nekaj trenutkih. In iznašli ter izboljšali so druge morilne priprave.

Ali naša vlada je vse prepočasna in ne jača svoje armade in mornarnice tako kot druge dežele. Militaristi prisegajo, da ne propagirajo "pripravljenosti" zato da bi mi koga napadli, ampak samo raditega, da se bomo branili, kadar bomo "napadeni".

Nevarnost mogočne armade pa obstoji ravno v tem, da ko si najbolj pripravljen, boš po kakem čudnem naključju gotovo "napaden". In potem, seveda, se prične vojna za čast in obrambo, nazadnje pa se spremeni v vojno za odpravo vojen.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Skočil sem; hotel sem jo pritisniti k sebi, hotel jo poljubiti, položiti jo na posteljo. Iztrgala je desno roko iz moje, zgrabila je za škarje in mi jih zasadila naravnost v levo lice. To dolgo brazgotino mi je tistikrat vsekala."

Pokazal je s prstom na široko zarezo, ki mu je strašno pačila obraz.

Zasmejala sem se iz vsega grla; popadel me je občutek divje, strastne radosti.

On je utihnil, pogledal me je izpod očesa; niti trenil ni z očesom. Sre mi je za trenutek obumrlo.

Nadaljeval je: "Zasmejala se je tedaj in je rekla: "Smrkavec knežji! Nekoliko lepši bi moral biti; recimo vsaj tako lep, kakor je tvoj hlapec. Potem, potem bi mogoče kaj dosegel pri — kaki drugi! Tvoja glava je podobna glavi psa, ostudnega in umazanega psa."

Ni me bolela rana, besede so me bolele. In še danes me režejo v možgane s tisto strahovito ostrostjo, ki je večno mlada in trajna.

Koderkoli sem hodil po svetu, povsod sem videl pred seboj pasjo glavo, na dolgem elegantnem telesu.

Tako rad sem imel do tistega dne tvojo mater; in še rajši bi jo bil imel, če bi me bila samo ranila, toda ona je ustvarila iz človeške glave pasjo glavo. Spomnil sem se tedaj čudne pripovedke, pripovedke o materi in sinu. Sin je pretepal svojo mater in nekdanj je zakričala mati nad njim "pes, grdi". V tistem trenutku se je spremenila njegova človeška glava v pasjo glavo; govorica njegova pa je bila pasje lajanje. Takšna je tista pripovedka. Začutil sem, kako so mi zrasla ušesa, kako so se mi izbočila usta in nos, kako se je ves doljni del obraza zožil. Pasja glava na dolgem, elegantnem telesu . . .

Zdivjal sem v svet, kjer sem taval večno v temi in megli. Kamorkoli sem prišel, povsod so me gledali zelo čudno; stikali so glave in šepetali nekaj tajinstvenega. Prav natanko sem vedel, da govorijo o meni. In vselej so se razšli, kakor hitro sem se pojavil v njihovi družbi. Izogibal sem se žensk, ker sem vedel, da je pasja glava na človeškem telesu strahvzbujajoče grda in pošastna."

Mirno je govoril. Njegov glas je tekel tako enakomerno, kakor pravljичno mrmranje mrtvaških okostenjakov o polnočni uri v porušenih cerkvah . . .

Tudi moje misli so se umirile pod težo strahotnega miru in njegovega glasu, pod težo nepremično zročega pogleda njegovih oči v gleženj njegove leve noge.

"Pa sem se povrnil, tako je pripovedoval, domov in sem vse bolečine in muke, vso devet-

letno strašno zavest o živalski podobi svojega obličja osredotočil v sovraštvu do tvoje matere in do semena njenega, do tebe, dekle! Moje sovražstvo ni strastno; silno mirno je in globoko brez dna. Dvanajst let odpira mehanično svoje žrelo, dvanajst let požira v resnici samo strašne bolečine, svoj plen pa zgolj v sanjah.

Danes je prišel dan resnice. Sanje so rodile dušo in telo. Danes bom uničil seme, kakor je uničilo drevo mene. Bolečino za bolečino, telo za telo, dušo za dušo."

Oče je bil prepijan, da bi razumel, ker mu je pred očmi jasno lebdela ječa in tatvina. Le jaz sem vedela, da se ne morem izogniti najstrašnejšemu. Oddavna že sem čutila nekaj grozovzbujajočega. Že ko sem hodila v licej, sem mnoge noči sanjala o žrelu, ki se odpira in me s svojo satansko sapo vleče vedno bliže k sebi, dokler se nisem, kriknivši, prebudila. Te sanje — tako se mi je zdelo — so se uresničile tisti večer. A knez me ni pogledal.

Primaknil se je počasi k mizi in velel očetu, da naj se vsede nasproti njemu. Oče ga je ubogal ter mu zrl hlapčevsko — udano v rdeče — zarjavele oči."

"Gospod oskrbnik, je sikal s tankim, kakor zobje ostre žage bodljikavim glasom, gospod oskrbnik, vaša čast . . . lepa reč čast, kaj? Vaša čast, in kar je še važneje, vaša svoboda je na kocki. Res je, samo dvajsettisoč kron ste mi ukradli; saj vas mogoče pripravijo le pet let, morda dve leti več . . . pet, sedem let . . . malenkost! Pa nočem, da bi vas zaprli. Znamenje naj odloči, znamenje od Boga ali od hudiča. Radi kvartate, jaz tudi! Kvartajmo! Za čast ali za hčer! Znamenje! Če zgubim jaz, prosta vam pot, vam in Olgi; če zgubite vi, je Olga moja lastnina, moja zasebna lastnina!"

Oče je izbulil oči, jaz pa sem prenehala dihati. V njegovi glavi nisem več videla pasje podobe. Kakor glava okostenjaka se je počasi pregibala ta pošastna prikazen na dolgem vratu.

Oče je molčal.

"Odgovorite mi takoj, v desetih minutah; sicer ste tekom ene ure v rokah orožnikov."

Položil je uro na mizo, z mirno, veličastno kretnjo. Prekrižal je dolgi, suhi roki na prsni in zapičil svoj pogled v kazalec na uri. Štela sem sekunde; kolena so mi klecala, dasi sem ležala; srce mi je sililo v prepad, samo še nitke so ga držale. Občutek, kakor da visim na niti, tisoč kilometrov nad prepadom. Oče me ni pogledal; s tihim, jecljajočim glasom je izpregovoril:

"Igrajmo!"

"Igrajmo, je ponovil z nepopisno mirno naslodo knez, igraymo brez strasti in brez naglice. Znamenje bo odločilo!"

Položil je karte na mizo. Očetove oči so se vsesale v knezove roke, ki so mešale karte. Gledala sem očeta in dozdevalo se mi je, da mu ko-

ža bleedi. Belo je bilo njegovo obličje, kakor je bela barva mrtvaških krst.

Tudi oče je premešal karte. Roke so se mu tresle. Še danes vidim prav natanko, kako se mu tresejo . . .

Razdelila sta si karte. Vsak jih je vzel osem. Kar je preostalo, sta položila na kupček. Knez je prvi vrgel karto, oče za njim, knez je potegnil obe karti k sebi. Nič nista govorila. Mir je bil tako strašan, da je atmosfera v sobi zrla blaznopošastno v obraza okostenjakov — mutcev, ki sta premišljeno in počasi, počasi metala karte na mizo.

Pokleknila sem v postelji in sem motrila igranje, kakor kip z jasno mislijo in gorečimi možgani. Njihovi roki sta padali na mizo, kakor dva železna kladiva, mehanično, po enakih presledkih. Njihove oči se niso niti za las oddaljile od središča mize, kamor so padale karte.

Tedaj se je nenadoma moj oče dvignil; glas se mu je tresel:

"Če izgubim, ali mi vzamete tedaj le Olgo, mene pa pustite na svobodo?"

"O tem se nisva menila!"

Zopet je vrgel karto na mizo, zopet je potegnil knez obe karti k sebi. Na očetovi strani ni ležala še nobena karta. Ko sta vzela poslednjo karto s kupčka, ko ni bilo nobene karte več na mizi, razen tistih, ki so bile neurejeno nakopičene pred knezom, se je oče ustavil. Preplašeno je zrl v svoje karte; položil jih je na mizo.

"Zgubljen sem; končajmo!"

"Ne! Vzemite karte v roke, je zapovedal knez, in igrayte naprej! Znamenje mora odločiti!"

Kakor otrok ga je ubogal. Zopet sta metala karte, drugo za drugo in je vrgel vsak svojo poslednjo karto. Tudi te dve poslednji karti je knez položil na svoj kupček. Zravnaval se je tedaj knez, visoko je dvignil glavo in izpregovoril:

"Končali ste, gospod oskrbnik! Znamenje! Igra je moja, Olga je moja, vi pa morete oditi, če nočete, da vas dam zapreti. Zdravstvijte!"

Oče me ni niti pogledal. Počasi je vstal. Zazdelo se mi je, da je postal popolnoma trezen. Globoko sklonjen je stopil skozi vrata. Knez jih je zaprl za njim.

Odprla sem usta, hotela sem krikniti, a čutila sem kakor da bi mi bil kdo zlil v usta umazano vodo, da me zadavi, da me raznese.

Zrušila sem se vznak. Ko sem se prebudila iz omotice je stal poleg mene. Še vsa omotična sem zakričala:

"Kak pes, kak pes!"

Šele ta krik me je popolnoma predramil, povrnil mi jasno zavest. Skočila sem kvišku. Prijel me je mirno, toda čvrsto za roke in me pritisnil na posteljo. V rokah, kjer me je bil prijel, sem občutila silne bolečine.

"Moja si, pasja ljubica si, ha, ha . . . ."

Dalje prihodnjč.

“PROLETAREC” PRED 20. LETI

“Proletarec” meseca januarja 1906, prva številka.

Od blizu in daleč.

V Rusiji koraka revolucija vedno naprej. Stavke železniških in brzojavnih vslužbencev so na dnevnem redu. Med vojaki povsod vre in družijo se z revolucionarji. Tudi kmetje se gibljejo in požigajo posestva modrokrvnih postopačev — svojih smrtnih sovražnikov.

V zloglasni trdnjavi Šliselburg se je uprla vsa posadka. Zahteva se, da se mora politične zločince takoj izpustiti iz ječe.

Tudi v Mandžuriji opasno vre v vojski, ker vojska strada. Vojaki so v razburjenosti linčali nekaj tatarskih vojaških oskrbniških uradnikov.

V Saratovu je neka ženska ustrelila generala Sakharova, znanega carjevega krvnika, v njegovi lastni palači.

Tudi v gardnih polkih, na katere se je očka najbolj zanašal, se širi duh revolucije. Revolucionarji odprto trdijo, da se bodo gardni polki branili streljati na ljudstvo. Letake z revolucionarno vsebino širijo tudi v Carskem selu. Policaji v Petrogradu že odpovedujejo pokorščino. Le kozaki so carju že zvesti. Le ti so se po vojni z Japonci pokazali kot pravcati strahopetci, ki bodo pred revolucionarji, ako bo le te podpiralo tudi vojaštvo, tako bežali, kolikor jih bodo nesli njih urni konjiči.

V francoskem senatu je bil zakon za ločitev cerkve od države sprejet s 181 proti 110 glasovom. Glasovanje je občinstvo spremljalo z burnimi klici: Živela republika!

V Franciji je sedaj odklenkalo popom! Prav je tako!

V Braziliji so nemški častniki topničarke “Panter” v vasi Itajahi, provincija Santa Catalina, vlomili v hišo Steinhofa, ga zvezali in odvedli na topničarko, ker je vojaški begun. S tem činom so nemški častniki kršili mednarodno ljudsko pravo. Ali kaj se brigajo države dandanes za mednarodna ljudska prava, ako vodje teh držav vedo, da imajo opraviti v vojaškem oziru s slabotnejšo državo.

“PROLETAREC” PRED 10. LETI

“Proletarec” šte. 434, dne 4. januarja 1916.

JOŽE ZAVERNİK:

Prvi dve leti agitacije.

Teško je pričeti z izdajanjem slovenskega časnika, še težji je začetek slovenskega socialističnega lista. Slovenskemu listu, ki je dekla za vse, je lahko dobiti med domačimi trgovci oglase in njegovi zastopniki ne nalete pri nabiranju naročnikov na tak odpor kot agitatorji za socialističen list. Kljub temu mnogo takih listov umre, preden doživi starost enega leta.

Teh težkoč so se zavedali sodrugi pred desetimi leti, ko so sklenili, da je treba izdajati svoj list, ako se hoče, da se zbero vsi sodrugi, raztreseni po Združenih državah za skupno socialistično delo.

Trdo je bilo delo prvo leto. Za ustanovitev lista je bilo podpisanih \$67. Kajne majhen kapital, ki ni zadostoval, da se tiskarju plačata dve številki. Ali še ta kapital ni bil ves vplačan. Sodrugi siso obupali radi tega, marveč so delali še požrtvovalneje. Prirejali so veselice v korist listu in darovali v podporo listu po svojih močeh. In če danes listamo po prvih dveh letnikih, naletimo vedno na ene in iste sodruge, ki so gmotno podpirali list. Samoposebi se razume, da so morali sodrugi uredniško in upravniško delo opravljati zastonj, ker dohodki niso pokrivali tiskarskih stroškov. Plačevati so morali celo vožnjo s karo iz svojega žepa.

Plod požrtvovalnosti se je kmalu pokazal. Ustanovili so se štirje socialistični klubi, ki so s klubom šte. 1 v Chicagu ustanovili slovensko socialistično zvezo. S tem je število delavcev in agitatorjev za “Proletarca” naraslo, njegova gospodarska podlaga se je ojačila, da se ni bilo treba bati, da propade kot mesečnik. Naročniki so se množili in list je dobil tudi nekaj oglasov.

Takrat je bil “Proletarec” edini jugoslovanski socialistični list v Ameriki, ki je bil lastnina socialistične organizacije. Hrvatski, srbski in bolgarski sodrugi niso imeli svojih listov in organizirati so se pričeli šele hrvatski sodrugi. Slovenski in hrvatski sodrugi, spoznavši, da je treba kaj storiti, da se širi agitacija med drugimi jugoslovanskimi delavci, so sklenili, da prinaša “Proletarec” tudi čtivo v hrvaščini. S tem je bil storjen prvi korak za sedanjo “Jugoslovansko socialistično zvezo”. “Proletarec” je prinašal gradivo v hrvaščini, dokler ni izšla prva izdaja “Radničke Straže”, ki je izhajala v hrvaščini in srbsčini.

Sredi leta 1907 so pričeli prihajati glasovi od sodrugov izven Chicaga, da naj se “Proletarec” izpremeni v tednik. Sodrugi v Chicagu so opozarjali sodruge, da tedenska izdaja “Proletarca” zahteva velike žrtve in da je organizacija za tako akcijo še prešibka. Pritisk od zunaj je učinkoval na sodruge v Chicagu, ker ni hotel odnehati, da so pričeli sami agitirati z vso silo za tednik. Navdušenje za tednik je postalo splošno med sodrugi in leta 1908 je postal “Proletarec” tednik na štirih straneh. Od tedaj “Proletarec” vsak teden oznanja socializem in kliče delavce v boj proti svojemu edinemu in največjemu sovražniku — kapitalizmu.

V prvih dveh letih je “Proletarec” preстал mnogo bojev. Vstali so nasprotniki na vseh straneh, da uničijo mladega čvrstega bojovnika za socializem. Poslužili so se vsakovrstnih sredstev, med katerimi je bilo dosti takih, ki spadajo med najbolj umazana, da pomandrago in položijo v grob mladega govornika slovenskih delavcev. Ta boj ni škodil “Proletarcu”, ampak ga je ojačil in utrdil, da so si tudi močni nasprotniki skrhali svoje zobe ob njemu.

Od sodrugov, ki so prvi dve leti delali in agitirali za “Proletarca”, jih nekaj že krije zemlja. Vršili so svojo dolžnost kot bojovniki za socialni preobrat do zadnjega, dokler jim niso opešale moči in jim ni smrt pretgala nit njih življenja. Njih duh naj živi med nami, ki smo dočakali desetletnico “Proletarca”. Spodbuja naj nas v boju za strmoglavljenje kapitalizma, vodi naj nas v vseh bojih za našim ciljem, dokler tudi mi ne zatismo svojih oči za vedno.

Kdor hoče biti socialist ne samo po imenu, ampak tudi po znanju, se mora poglobiti v čitanje socialističnih listov in knjig. Socializem ni vera. Socializem je znanje!

Malo je bilo povabljenih, pa še tisti niso prišli.

Pod avspicijo kluba št. 1 se je dne 9. januarja vršila v dvorani SNPJ. debata, ki ni bila debata v pravem pomenu besede, zato ker se nasprotniki niso odzvali pozivu. Kljub temu, da je ob delavnikih težko dobiti ljudi na shode, je bilo malo čez 8 že prilično število udeležencev v dvorani in predno je predsednik otvoril zborovanje, je bilo navzočih do poldrugsto oseb.

Predsedoval je s. Frank Alesh in naznanil, da bo prvi govornik Frank Zajec govoril eno uro in istotoliko časa dobi zastopnik "Glasa Svobode".

Zapisnikarja sta bila John Olip in Joško Oven.

F. Zajec v pričetku svojega govora dejal, da je povabil na debato reprezentativne nasprotnike našega pokreta, namreč tiste nasprotnike, ki jih vključuje njegov referat. Pozval je na debato pismeno Albina H. Skubica, ki se ga smatra za pisca uredniških člankov, priobčeni v "Glasu Svobode" tekom volitev v gl. odbor SNPJ., v katerih so bile razne obdolžitve napram "Proletarcu" in J. S. Z. Nadalje je poslal pismeno vabilo Jacob Zupančiču, uredniku "Glasa Svobode". Ta dva sta bila povabljeni kot predstavnika lista, pri katerem sta vslužbena in kateremu določata "uredniško taktiko".

Povabil je Matthew J. Turka, ki ob raznih priložnostih rad kritizira naš pokret in iz istega vzroka je bil povabljen Paul Berger, ki je bil v LaSallu aktiven član Zveze. Oba ta dva se lahko smatra za reprezentativni osebi, ker sta člana gl. odbora podporne organizacije. Govornik je dejal, da smatra posebno prvega za nekakega voditelja protisocialistične opozicije med čikaškimi svobodomiselnici, oziroma kroga ljudi, s katerim družabno občuje, in raditega ga je povabil na debato, da na nji razloži, čemu ne samo da odklanja biti aktiven v akcijah, ki koristijo delavstvu, ampak pokretu, kot ga zastopa J. S. Z., celo nasprotuje.

Nato je citiral razne trditve iz "Glasa Svobode" in dokazal, da ne bazirajo niti malo na resnici. Takoj v uvodu je naglašal, da bi se krivci sedaj radi skrili za hrbet starega Majerja, katerega so si že v začetku zbrali za "pisca" člankov. Ampak pisal jih je nekdo drugi in se posvetoval s svojimi pristaši, oziroma z ljudmi, ki jih vežejo enaki interesi. Govornik je povdarjal da bo dokazal kdo jih je pisal in zakaj.

Nato je razgalil laž za lažjo, ki jih je "G. S." serviral bralcem za "čisto resnico". Pozival je njegove predstavnike, naj se po končanem govoru dvignejo in dokažejo, da gre njim zasluga za tisto malo napredka, ki so ga dosegli ameriški slovenski delavci; da naj dokažejo, kje, kedaj in kako se je intrigiralo in denunciralo v uradu Proletarca in J. S. Z. med vojno in kdo so bili intriganti in denuncijanti. S. Zajec je dejal, da ako zastopnika "Glasa Svobode" ni v dvorani, so s tem pisci ša jasnejše dokazali, da so podleži in strahopetci, ki si ne upajo pogledati poštenemu zboru v obraz.

Zahteval je od zastopnika "G. S." dokazov za trditve, ki jih je imenovani list navajal za časa volitev v gl. odbor SNPJ. Povdarjal je, da se JSZ. ni utikala v te volitve ne javno ne tajno, da ni skušala na nikakršen način vplivati na člane kako na glasujejo, in kolikor je bilo v tistih volitvah agitacije, so jo vršili ljudje okoli "G. S." in podobni nasprotniki zavednega delavstva.

Prosil je povabljenca od "G. S.", naj pojasnijo, kaj

so mislili s stavkom: "... Zakaj nima dramski odsek kluba št. 1 svojih vaj v kaki drugi dvorani temveč — pa naj bo. Bolje je da molčimo..."

"G. S." s tem stavkom namiguje, da je v stvari nekaj nepoštenega in hoče vzbujati med čitatelji dvome, češ katera dvorana neki? Hm, dvorana SNPJ., kjer se je vršilo v prejšnjem poslopu največ vaj. A tako, torej dramski odsek najbrž ne plača najemnine — a tako!

To je način, ki se ga poslužujejo ljudje ki so se skregali z resnico in poštenostjo. Ako je zastopnik "G. S." v dvorani, naj pomni, da ne bi bilo ničesar nepoštenega, tudi če bi SNPJ. dala dvorano, tisti košček dvorane za vaje dramskega odseka, zastoj. S tem ne bi podpirala nobenega posameznika, ampak podpirala bi kulturno ustanovo! Ali dramski odsek, oziroma klub št. 1 plačuje najemnino in noben podlež nima pravice namigavati, "zakaj pa ne v kaki drugi dvorani —". Povejte kar veste in povejte tukaj, kamor smo vas pozvali!" F. Zaitzu je čas potekel in želel, da se mu podaljša. Z dovoljenjem zborovalcev mu je predsednik dal še 15 minut časa in izjavil, da bo lahko govoril toliko dalj tudi zastopnik "G. S." S. Zajec je na koncu svojega govora pojasnjeval, kaj je odgovornost in citiral izjavo urednika "G. S.", s katero se je odrekel odgovornosti za članke, dasi so bili pisani s stališča lista. Pobijal je trditve, da hoče kdo izmed nas koga "persekutirati pri jednoti" in se ni treba zato nikomur bati za službo. Pobijal je nazor duševno omejenih nasprotnikov, ki mislijo, da je vsak boj oseben in da za boje ni drugega vzroka kot osebnosti. "Ali si moj prijatelj ali pa nisi! Če si, boš z menoj. Če si proti meni, tedaj si moj sovražnik!" Tako si ti ljudje razlagajo to stvar, ker ne vedo kaj so načela, kaj je prepričanje in kaj je socializem. Zajec je omenil, kako smešen je pisec člankov v "G. S." v svojem flirtanju z urednikom "Prosvete". S tem flirtanjem se je izdal kdo da je — namreč da ni Majer. Zajec je pojasnil, čemu ta priliznjenost danes, in zakaj je ni bilo pred 15. leti, čeprav "članek" v "G. S." zlobno vprašuje, češ, zakaj nimate danes toliko naročnikov kot pred 15. leti, ko je bil Jože Zavertnik urednik "Proletarca". S tem bi se rad v javnosti pokazal kot prijatelj nekaterih dobrih socialistov in za nasprotnike tistih, ki jim je "samo za jasli". Kako nerodno potezo je naredil pisec s tem vprašanjem, je F. Zajec pokazal s številkami. "Proletarec" je imel l. 1910 \$1,313.62 dohodkov na naročnini. Celoletna naročnina na list je bila \$1.50, kar pomeni 876 naročnin ali da je imel list takrat okoli tisoč cirkulacije. Leto poznej je imel 989 plačanih naročnin, in šele l. 1912 se je cirkulacija "Proletarca" znatno dvignila. Dohodkov na naročnini je l. 1912 imel \$3,556.10 in celoletna naročnina je bila \$1.50. To številke je navajal v dokaz, da so trditve "Glasa Svobode" navedene tjavendan in da se ni niti pobrigal vprašati, kdo je bil tega ali onega leta urednik in koliko plačanih naročnikov je imel "Proletarec".

Ker je govorniku čas potekel, je predsednik dal besedo zastopniku "Glasa Svobode".

Vprašal je enkrat, dvakrat, trikrat, ni ga bilo. Vprašal je, če je v dvorani kdo drugi, ki je prišel zastopati "Glas Svobode". Nikogar ni bilo. Predsednik je vprašal če hoče govoriti kdo drugih protivnikov, ki jih je povabil predgovornik na diskuzijo in katerih imena je sporočil zborovalcem. Nikogar ni bilo. Vprašal je, če je v dvorani kdorkoli, ki bi hotel pobijati izvajanja sodruga Zajca. Nihče se ni oglasil.

Za besedo je zopet vprašal sodrug Zajec, ki je po-
(Nadaljevanje na 15. strani.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Debata v Milwaukee bo v nedeljo 18. januarja ob 9. dopoldne v S. S. Turn Hall.

MILWAUKEE, WIS. — Debata o temi "Ali je bila taktika delavske stranke Amerike koristna za ameriško delavstvo" se bo vršila v nedeljo 18. januarja ob 9. dopoldne v S. S. Turn Hall na 3rd in National Ave. Pozitivno stran bo zastopal Frank Novak, urednik "D. S.", negativno pa Frank Zaitz, urednik "Proletarca". Predsedoval bo Frank Puncer. Vstopnina prosta.

Za to debato vlada veliko zanimanje in se pričakuje velike udeležbe ne samo iz te ampak tudi iz okoliških naselbin. Tisti, ki bi se pripeljali z vlakom električne železnice North Shore, ki vozi iz Chicage skozi North Chicago, Waukegan, Kenosha, Racine itd., naj izstopijo ko se pripeljejo v Milwaukee na National Ave. Od tam je samo nekaj korakov do dvorane.

Poročilo tajnika ohijske Konference klubov J. S. Z.

Prva seja zastopnikov kluba J. S. Z. v državi Ohio se je vršila po zaključku V. zбора J. S. Z. v Clevelandu. Na tej je bilo sklenjeno, da se bo z delom za ustanovitev ohijske konference naših klubov nadaljevalo.

Prva konferenca se je vršila v Girardu dne 14. septembra 1924, druga pa dne 2. novembra v Clevelandu. Ta je zaključila, naj se naša prihodnja konferenca vrši v Lorainu ali pa v Collinwoodu. Odbor Konference je dobil nalogo dobiti potrebne podatke in sklicati konferenco v najprimernejšem kraju. Odbor je po dobljenih podatkih zaključil sklicati III. konferenco v Collinwoodu. Vršila se bo v nedeljo 22. februarja, to je četrto nedeljo v mesecu, v Kunčičevi dvorani. Pričela se bo ob 10. dopoldne in se bo vršila ves dan.

Torej, klubi naj vzamejo na znanje:

III. ohijska konferenca socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije J. S. Z. se bo vršila v nedeljo 22. februarja ob 10. dopoldne v Kunčičevi dvorani v Collinwoodu, O.

V soboto 21. februarja, večer pred konferenco, bo priredil collinwoodski klub JSZ. veselico in shod, na katerem bo govoril med drugimi en zunanji slovenski govornik. Povabljen bo tudi pevski zbor "Jadran".

Slovensko občinstvo v Collinwoodu in okolici naj pride na to priredbo naših sodrugov v velikem številu. Udeležite se naj jo, ako le mogoče, tudi delegatje konference. V ta namen naj pridejo v Collinwood v soboto večer. Naj še pripomnim, da se vrši klubova veselica v Kunčičevi dvorani. Več bo poročal pripravljalni odbor.

Zastopnike na III. konferenco naj pošljejo vsi klubi v tej državi, in udeležite naj se jo člani bližnjih klubov ter slede razpravam. Vabimo podporna društva, ki so včlanjena v Izobraževalni akciji J. S. Z., da pošljejo zastopnike na zborovanje, in vabimo tudi druga društva, da naj bodo zastopana na tej konferenci, o njenem poteku pa potem udeleženci društev poročajo na svojih sejah.

Ohijska konferenca soc. klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. lahko postane mogočna enota našega delavstva, ki bo delala na političnem in prosvetnem polju za interese delavskega ljudstva. Taka enota nam je potrebna in na nas je ležeče, da jo zgradimo. Sodrugi in somišljeniki, sodelujte pri jačanju socialističnega gibanja in bodite aktivni v borbi za naše pravice!

V sledečem podajam poročilo o finančnem poslovanju Konference.

Preje v blagajni . . . . . \$ 2.96
Nabrano na shodu Konference v Clevelandu. . . 47.55

Skupaj \$50.51
Izdatki zadnje konference 20.00

Blagajna \$30.51

Jacob Kotar, tajnik Konference.

Nekoliko luči.

DETROIT, MICH. — Nerad se podajam v polemiko z našimi člani. Ker pa sem čital dopis s J. Ivca v 904. številu "Proletarca" pod naslovom "Napake naših delavskih voditeljev", v katerem protestira proti uredniku "Proletarca", češ da neti neslogo in mu priporoča, naj preneha s prepiri, sem sklenil tudi jaz pisati. Ivec pravi, da je naročnik Proletarca šest let in član J. S. Z. Vse priznanje, ker je postal razredno zaveden; in zasluga za vzgojo naših delavcev gre listom kot sta "Proletarec" in "Prosveta". Prav je, da človek odprto pove svoje mnenje, vendar pa velja o Ivcu ena resnica: da ni čital dovolj. Če bi namreč prečital vse stvarne razprave in članke v "Proletarcu", bi bil na jasnem, da je bila "D. S." ustanovljena, oziroma kupljena z edinim namenom, da "uniči JSZ. in Proletarca". Bilo bi mu znano, da so dali za "preje reakcionarno Slovenijo" ne samo dva ampak tri tisoč dolarjev. Moje prepričanje je, da kdor hoče biti kritik in posegati v poslovanje naših organizacij in presojati pisanja našega glasila, mu more biti znana tudi zgodovina, oziroma vzroki, radi katerih imamo spore ali nesoglasje.

Uverjen se, da kakor površno čita "Proletarca", ravno tako čita tudi "D. S." Ivec bi rad veliko, složno delavsko gibanje, v katerem bi delavci vodili samo en boj: proti kapitalizmu. Vsak socialist bi to rad. Če pa je Ivec čital članke o šestdesetletnici ustanovitve prve Internacionale, pri kateri je sodeloval Karl Marx, je videl, da so bili pred šestdesetimi in petdesetimi leti na delu ravno taki rušilni elementi kakor jih vidimo danes. Bili so jačji kot danes, ker so razbili prvo internacionalo — internacionalo, ki je bila Marxovo delo.

Na diskuzijski seji kluba št. 114 je s. Ivec sam priznal, da ni čital vseh člankov, v katerih so se opisovale afere v taboru "čistih" in njihove kupčije. Neglede kako je komu zoperno čitati stvari, ki jih ne mara, ako jih hoče poznati, mora čitati. Nihče ne more soditi, ako ni preiskoval, razmišljal in sklepal. Ako sodi brez tega znanja, bo krivično sodil. S. Ivec je bil že na jury duty in mu mora biti znano, čemu so preiskave in čemu more vsakdo, ki hoče kaj dognati in vedeti čitati, iskati in misliti.

Ta diskuzijski sestanek se je vršil 26. nov. 1924. Razpravljalo se je na njem tudi o početku "čistega" gibanja med ameriškim slovenskim delavstvom in bilo je pojasnjeno, na kako čuden način so se nekateri prelevili v "čiste". Pripravila se je debata, na kateri eden, ki je menda hotel zagovarjati socialistični pokret, izgubi in se nato izpreobrbe v "komunista" ter postane komunističen urednik "preje reakcionarnega lista", za katerega se je mešetarilo več tednov (morda celo mesecev) predno je prišel v roke "novim lastnikom".

Recimo, da so naši delavski možgani tako zmešani od ropota strojev in šuma, v katerem živimo, da ne moremo zapostati, zakaj niso bili "čisti" že prej čisti. Npr. moskovska internacionala je bila ustanovljena kmalu po drugi ruski (novemberski) revoluciji. V Ameriki so se pojavile razne ekstremne organizacije in krila v začetku l. 1919 in neodvisne kom. stranke so bile ustanovljene v jeseni istega leta. Kako to, da so morali naši čisti preje voditi kupčijska pogajanja več mesecev, predno so postali "čisti"? Npr. zakaj ni Francelj Novak bil že prej komunist, ko je po njegovem lastnem priznanju urejeval reakcionaren list? Ali ni bila njegova dolžnost dvigniti glas, ko je videl, kako "socialpatriotje" od ranega jutra do poznega večera "prodajajo delavstvo"?

Tako pa je molčal in pisal "prijazno delavstvu" ter rekel kako dobro o socialističnem gibanju do debate. List, ki ga je urejeval, je bil buržvažen list in F. N. je priznal, da je bila "Slovenija" celo reakcionaren list! Drugače ne bi agitirala za Coolidge in pokojnega Hardinga, ne bi priobčevala plačanih člankov proti socializmu in ne bi mogla biti glasilo katoliških podpornih organizacij in ne bi oglašala župnijskih priredb.

Še na nekaj bi moral vsakdo pomisliti. Naj se mi ne zameri, če še jaz povem svoje skromno mnenje, da ne dam mnogo na človeka, ki je držal denar, nabran za stavkarje, toliko let in ga izročil šele potem ko so "Slovenijo" kupili "Radnikovci". Vzrok je bil, da so ga novi lastniki lista porinili na politični oder kot delavskega voditelja, in ti morajo biti "čisti". In tako je poslal denar, kot smo videli iz zapisnikov sej eksekutive JSZ., "socialpatrotom", da ga odpošljejo na pristojno mesto. Nadalje so šle govorce o neki tiskarni. Morda ni nič hudega, toda malo pojasnila pa bi bilo vendarle dobro.

Ne vem, zakaj nam baš "Novaki" delajo toliko preglavic! Imamo tudi nekaj dobrih sodrugov med njimi. Frank Novak v Los Angelesu je eden razumnih delavcev, stvaren v svojih akcijah. Ali par Novakov je pa nadležnih kot muhe.

Sledil sem člankom v "Proletarcu", v katerih so bili citati iz "D. S." — najboljši dokazi, da je bil in je "Proletarec" v pravem. To resnico bodo morali spoznati tudi tisti, ki morda še verujejo zavajalcem, ki rujejo pod krinko "čistih" proti konstruktivnemu delavskemu gibanju, zapopodeno v soc. stranki.

F. Novak je urednik in mora vedeti, kaj piše. Pa je vendar prišel v velika protislovja. Enkrat je pisal o dveh kupcih, drugič o enem, ki so ponujali "isto vsoto", kot so jo potem odšteli "Radnikovci" pod firmo "prosvetnega kluba". Ako se bi pri "Proletarcu" dogajale take stvari, če bi bil urejevan tako površno in pisal tako nelogično, bi bilo zgražanja brez konca in kraja in gnojne vile bi deževale nanj.

Ako bi prizadeti vpoštevali nasvet in zahtevo "Proletarca", da pojasnijo kupčijo, o kateri pravi bivši

urednik "Radnika" Cvetkov, da je bila zavita v intrige in da se je za "D. S." plačalo \$2,200 več kot bi bilo potrebno, "če bi se pametneje delalo", bi imeli več zapuanja in ugleda pri zavednih delavcih. Mi se ne damo s frazami, pa naj done še tako "radikalno". Če imate slab ugled in če niste mogli vsa ta leta nikamor in se vzdržujete le s tujo podporo in s pomočjo oglasov, je to vaša krivica. Že zgodovina vašega prehoda v nov tabor in kumovanje pri "bivšem reakcionarnem listu" je tako čudna stvar, da vam je pokvarila pot, po kateri ste po Mojzesovem načinu hoteli peljati slovenske delavce iz puščave izdajalcev v obljubljeno deželo.

Podpisani ni novinec v gibanju. "Proletarec" je v eni svojih zadnjih izdaj pod rubriko "Proletarec" pred 20. leti" priobčil imena prvega upravnega odbora pri Proletarcu. Sodrugi me poprašujejo, da-li sem jaz tisti Dominik Petrič, ki je bil izvoljen za ekspiditorja v tem odboru. Da, to je ta Petrič. Spremenil sem svoje krstno ime pred 14. leti. Ne bi tega omenjal, niti ne bi pojasnjeval, od kedaj sem aktiven. Ker pa vidim dopise, v katerih nekateri pišejo da so v pokretu že po par let, in ker vidim, da se med "čistimi" nahaja na vodilnih mestih več in več ljudi ki so komaj pogledali v delavski pokret, naj povem, da sem bil aktiven v ameriškem socialističnem gibanju skozi dvajset let. Med tem časom nisem bil dve leti član JSZ., ko sem bil na zapadu, bil pa sem aktiven v angleški socialistični organizaciji.

Toliko v pojasnilo in v dokaz, da mi je socialistično gibanje posebno med našim delavstvom poznano. In radi tega nisem pripravljen verovati frazam, ki mi jih meče v uho ta ali oni "čisti". Ako bi se dali vsi sodrugi zavesti frazam, bi danes ne imeli več socialistične stranke.

Thomas Petrich, prvi ekspiditor "Proletarca".

(Op. uredništva. — Drugi del dopisa bo priobčen v prihodnji izdaji.)

Maškarada društva "Nada" v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — Žensko društvo "Nada", št. 102, SNPJ., priredi v soboto 17. januarja zvečer v dvorani SNPJ. na So. Lawndale in 27. cesti veliko maškaradno veselico, na kateri boste imeli obilo zabave.

Priredbe "Nade" so bile doslej vselej dobro obiskane in pričakujemo, da bo tudi ta številno posečena. Najboljše maske dobe darila. Igrala bo dobra godba. Postrežba bo najboljša. Vabimo slovensko občinstvo in članstvo bratskih in sestrskih društev, da nas v soboto mnogobrojno poseti.

Kar se tiče priredb naših organizacij, se ne moremo pritoževati, ker jih imamo mnogo in vsakovrstnih. Delavske razmere pa niso tako sijajne. Mnogo ljudi je brez dela in nepoklicni delavci, ki delajo po raznih tovarnah in delavnicah, malo zaslužijo. Raditega se nam ni treba samo pritoževati, ker pritoževanje nič ne izda. Delati moramo za izboljšanje razmer, pri tem pa ne smemo pozabiti tudi na zabavo, ki nam odganja misli vsaj za nekaj časa od vsakdanjih skrbi. Torej na svidenje v soboto 17. januarja. — *Agnes Jurečič*.

Iz Girarda, Ohio.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — *Tony Segina*, organizator.

Zasluge naših "svobodomiselcev" za napredek.

CHISHOLM, MINN. — V 903. šte. "Proletarca" sem čital izčrpk raznih člankov, priobčenih v "Glasu Svobode" proti "Proletarcu" in Jugoslovanski socialistični zvezi. "Glas Svobode" si menda tolmači svoje ime s tem, da sme svobodno pisati kar hoče, neglede če so njegovi članki v skladu z resnico ali ne.

Jaz nisem nikak profesor ali filozof, ampak navaden tesar, pa sem bil vseeno sposoben sprevideti, da "G. S." ni nič prida list. Nikoli mi ni ugajal. Naročen nanj nisem bil nikoli, a včasi mi je prišel v roke in ako sem utegnil, sem ga pregledal. Čital ga nisem dosti, ker so bila v njemu le natoleevanja in vsakojaki napadi.

"G. S." je "protifarški" list. Včasi je bil pri njemu kakšen urednik, ki je udrihal po "farjih" kakor da je v kakšni bertiji ali v žganjarni, pa se krega s hribovcem, ki veruje v čudeže in misli, da zna njegov gospod napraviti točo in sprostiti dež. S takimi napadi je otežkočil med s klerikalnim duhom prepojenimi ljudmi vzgojevanje v pravem svobodomiselnem duhu. Kak izgubljen urednik, kakršni so se največ obešali okoli "G. S.", je mislil da obstoji vse svobodomiselstvo v zmerjanju in glupem norčevanju, toda list si je s takim načinom pokvaril še tisto malo ugleda kar ga je imel, ker je vsak razumen delavec sprevidel, da urejujejo "G. S." ljudje ki malo vedo o svobodomiselstvu. Če se ne motim, je imel nekoč za urednika enega klerikalca iz Jolieta in drugič nekega "svobodomiselnega" urednika, ki je potem postal klerikalen urednik klerikalnega "Amerikanskega Slovenca". Nato pa je čez par let postal zopet urednik "Glasu Svobode". . . .

Nisem niti malo prijatelj duhovnikov, ker vem, da za naše delavstvo niso storili ničesar, ali pa prav malo dobrega, hudega pa so mu veliko prizadejali. Ob enem so nosilci teme, v mnogih slučajih so bili direktno v službi izkoriščevalcev in so nastopali proti delavstvu v stvarkah odprto na strani družb. Če se je proti njim kdo boril, so bili to slovenski zavedni delavci. Borili so se ne z oštarijskimi psovki, ampak z razumom. Nevednim so dopovedovali in jim dopovedali. "G. S." pa je bil pri tem delu površen in je svobodomiselstvu napravil več škode kot koristi. Za predstavnike mračnjaštva je vzgojevanje ljudstva najhujši bič. Ko človek enkrat spozna resnico ga obda želja, da bi jo še bolj spoznal. Tako ga obvlada veselje do učenja in se uči. Čim več takih ljudi, toliko slabše je polje za pastirje, ki se navsezadnje rajše zanimajo za posvetne reči, duše pa jih prav malo brigajo.

J. S. Z. in njeno glasilo "Proletarec" se drži taktike stvarnega pouka. Edino s tem se doseže trajne uspehe. Takozvani "brezverci" niso vselej naprednjaki, pač pa nasprotno. Zato pa smo videli, da so se borili proti "Proletarcu" in J. S. Z. "Glas Svobode", "Glas Naroda", "Amerikanski Slovenec", Zakrajškova "Sloga" (pozneje "Edinost"), Pirčeva "Ameriška Domovina" itd. Vse kar je bilo nazadnjaškega je bilo zvezano skupaj v boju proti socialistom. Isto je danes. Gledali so le, kako bi škodovali J. S. Z. in S. N. P. J.

"G. S." je nekaj časa, kmalu ko je pričel izhajati, simpatiziral s socialističnim gibanjem, ker so sodelovali pri njemu socialisti. Ali socialisti niso mogli složno delati z gospodarji pri listu, in tako se je pojavil spor. Posledica je bila, da je bil ustanovljen "Proletarec". Človeka, na katerega se ne moreš zanesti, ne boš smatral za resnega in se ne boš zanašal nanj. Ne

zaupaš mu, ker veš, da se obrača kakor piha veter. Isto velja za breznačelne liste. Vsi se ližejo delavstvu, toda redki so taki, ki bi bili res odkritosrčni. Kar je "G. S." dobrega storil, ni storil papir na katerem je tiskan, ampak so storili tisti pošteni delavci, ki so pisali vanj ali ga v začetku nekaj časa urejevali. Konstruktivno delo na polju napredka so namreč vršili socialisti.

"G. S." pravi, "da je ljudi težko pridobiti v socialistične organizacije, ako so v rimskih sponah, in med slovenskimi socialisti je menda edino urednik "Proletarca", ki tega ne vidi," in nato dodaja da čemu ne agitiramo med Zakrajškovo čredo namesto da bi iskali spreobrnjence k socializmu med svobodomiselci.

Tako prizna, da njegovi "svobodomiselci" niso socialisti ampak nasprotniki socializma. Ostalo je nerodno zavijanje. Tudi jaz, predno sem se naročil na "Proletarca", sem bil v sponah klerikalizma. Ker sem se učil spoznavati resnico, sem izprevidel, da "Proletarec" prav uči in tako nisem postal samo svobodomiselec ampak tudi socialist. To bom ostal do groba.

Socialisti agitiramo med "Zakrajškovo čredo", in v tem oziru ne potrebujemo nasvetov od "G. S." Naj ga zadovolji še to, da člani te "črede" prihajajo sami k nam v vedno večjem številu.

"G. S." pravi, kot vidim iz citatov, da je več naredil za delavstvo kakor "Proletarec".

O tem imam dvome. Mogoče je naredil v tem, da so se delavci učili kakšen da delavski list ne sme biti. Naklonjenost ki jo je kazal delavstvu je bila boj reklama kot resnična. "G. S." je privatna svojina in je zastopal v prvi vrsti privatne interese.

V oči me je zbudilo priporočilo, da so trgovci najboljši in najsposobnejši odborniki za naše podporne organizacije in da gre za napredek SNPJ. konservativcem največ zaslug.

Dokazov za to trditev najbrž ni navedel, ker bi jih ne mogel. Inteligentni socialist ima več pojma o ekonomiji kakor pa kak trgovec, ki je mogoče spravil svojo prodajalno do precejšnjega viška in ima nekaj tisočakov v banki, nima pa nikalih sposobnosti za delo v organizaciji kakor so podporne. To se je že pokazalo pred leti. Le trgovci, ki imajo smisel za socialno delo in čutijo z ljudstvom, so na mestu za take pozicije, in ti trgovci so tudi socialisti.

Nadalje piše, da bi "Proletarec" rad dobil vajeti jednote v svoje roke. Vajeti take organizacije se ne jemlje kar tako. SNPJ. je suverena. Ima svoj odbor, svoje glasilo in svoj urad. Članstvo voli odbornike in odločuje o vseh drugih zadevah svoje organizacije. Trditev, da bi se rad ta ali oni list polastil vajeti, je nesmiselna.

Na drugem mestu piše, da je skupina "okrog 26. ceste" zelo majhna in in raditega nima nikake moči. V enem članku ji pripisuje veliko moč, v drugem jo zanika. Ampak čemu se tolikim ljudem ježe lasje, ko govore o J. S. Z. in "Proletarcu"? Pa ne da bi bil to strah?

Politika? Ne politike v organizacije, pa čeprav so delavske! V kateri organizaciji na svetu pa ni politike? Če jo v kateri ni, je mrtva. Socialistično sovražite, druge pa vam bi bile najbrž po godu. Kdor trdi, da v delavske organizacije ne spada politika, namreč delavska politika, ta je navaden izdajalec delavskih interesov.

O združevanju slovenskih podpornih organizacij naj "G. S." lepo molči. Akcije za združenje je samo oviral, kar je potrdila tudi zadnja konvencija SSPZ., ki je dala svojemu bivšemu glasilu nezaupnico, čeprav

indirektno. Direktno pa so ga mnogi delegatje obsojali in ga imenovali nepošten list. Člani organizacij, ki so se združile s SNPJ., imajo v nji iste pravice in iste dolžnosti in enako besedo, kakor drugi člani SNPJ. Naj piše "G. S." karkoli, teh članov ne bo več razdružil, kajti časi razdiranja in cepljenja podpornih organizacij so prešli. Nobena organizacija ni bila prisiljena na združenje, pač pa se je članstvo izreklo zanj z dvetretjinsko večino. V bodoče bo enako. Tudi večina članstva Zveze, katere glasilo je bil "G. S.", je bila za združenje. Če do njega še ni prišlo, niso krivi socialisti, ampak elementi, ki jim ni za interese članstva.

SNPJ., za katero je "G. S." tako v skrbeh, ne zahteva od nobenega člana kakega specialnega prepričanja ali vere. Konvencije in splošna glasovanja imajo moč spreminjati pravila. Člani se imajo pravico pritožiti na razne instance, ako se jim godi krivica, ali če mislijo da se jim godi.

O konservativcih bi rad rekel še malo. Ali se spominjate, kdo so bili tisti konservativci, ki so organizirali šifkartašnico in pošiljali denar podporne organizacije dedičem njenih pokojnih članov "v vse kraje sveta"? Takih konservativcev je bilo precej v naših podpornih organizacijah in jih je še.

"G. S." vprašuje, naj povemo koliko smo storili mi, kajti "kar je bilo storjenega so storili drugi pred nami." Naročnik "Proletarca" sem od kar izhaja. Delovanje J. S. Z. in njenega glasila mi je torej poznano. Vem, koliko se je storilo in kdo so bili in so tisti, ki delajo. Če pa "G. S." misli, da se motim, pa naj našteje svoje ljubljence, ki so po njenih trditvah zaslužili vso hvalo za vse delo, storjeno v korist slovenskega in drugega jugoslovanskega delavstva v Ameriki.

Pomnite, "Proletarec" bo dobival več in več čitateljev in somišljenikov, dokler bo šel po poti borbe proti vsem sovražnikom, tudi proti tistim, ki se delavstvu laskajo pod krinko prijateljev, kajti ti so v mnogih slučajih nevarnejši kakor pa odkriti sovražniki. —

Joseph Ule.

"Španska muha" v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — Kljub temu da meseca januarja v krajih z zimskim podnebjem navadno ni muh, razen tu pa tam v kakem kotu pod stropom med pajčevino, bo ena zelo zanimiva priletela v nedeljo dne 25. januarja na waukeganski slovenski oder.

Ta dan bo namreč vprizorjena na odru Slovenskega narodnega doma pod avspicijo kluba št. 45 JSZ. burka "Španska muha". Pričetek igre točno ob 3. popoldne. Po igri prosta zabava in ples v obeh dvorinah. V gornji bo igral orkester, v spodnji pa dober godec na harmonike, torej zabave zadosti za vse. Vstopnina k igri je 50c. Vstopnina na ples v gornji dvorani (po igri) 50c, vstopnina na ples v spodnji dvorani pa 25c.

Vstopnice, ki so bile kupljene k predstavi popoldne, so veljavne tudi zvečer. Pridite k igri in potem na plesno zabavo. Oboje vas stane samo eno vstopnino.

Dramski odsek kluba št. 1, ki bo nastopil na našem odru s to igro, je nastopil v Waukeganu že parkrat prej, vselej v dramah. Sedaj pa ga bomo imeli priliko videti v komediji. Rojaki in rojakinje, pridite v nedeljo 25. januarja popoldne v naš krog. Smeha bo obilo in mnogo zabave. Vstopnice se dobe pri članih in članicah klubah št. 45 ter pri naših simpatičarjih. — X.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Zagar, na agitaciji v Coloradi in N. Mex.	72
Louis Kveder, Penna	12
John Krebelj, Cleveland, O.	8
Andrew Vidrich, Johnstown, Pa.	5
Frank Štampihar, Virden, Ill.	4
John Shabus, Milwaukee, Wis.	3
Anton Kogovšek, Waukegan, Ill.	2
Marko Tekavtz, Canonsburg, Pa.	2
John Kwartich, Sygan, Pa.	2
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	2
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	2
Joseph Čebular, Vandling, Pa.	2
Fr. Zaitz (Chicago, Ill.)	2
William Krall, Lowell, Ariz.	1
John Kosin, Girard, O.	1
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	1
Joseph Tekstar, Ambridge, Pa.	1
Thos. Petrich, Detroit, Mich.	1
Anton Majnik, Somerset, Colo.	1
Anton Garden, Bridgeport, O.	1
Rose Jereb, Rock Springs, Wyo.	1
Frank Podboy, Park Hill, Pa.	1
Joseph Ivec, Detroit, Mich.	1

LISTU V PODPORO.

GLEASON, WIS.: Louis Droblich	\$ .25
BARBERTON, O.: Klub št. 232, JSZ.	5.40
CHICORA, PA.: John Cherwan	.25
CLIFF MINE, PA.: Klub št. 242, JSZ.	3.00
CHICAGO, ILL.: Filip Kmetec, \$1.75; Fr. Florjancich, 45c, skupaj	2.20
Skupaj	\$ 11.10
Prejšnji izkaz	793.29
Skupaj do 31. dec. 1924	\$804.39

Listu v podporo.

I. izkaz 1925.

CHICAGO, ILL.: Martin Mihelich, 35c; Neimemanov, 90c, skupaj	\$ 1.25
VANDLING, PA.: Joseph Čebular	.50
GILLESPIE, ILL.: John Gornik	.50
JOHNSTOWN, PA.: Članstvo Slov. pev. in izob. dr. "Bled" in ostali gostje v veseli družbi pri Štefan Zabricu na Park Hillu, (Poslal Andrew Vidrich)	11.25
WESTERLY, W. VA.: J. Prudich	.25
YOUNGSTOWN, O.: John Petrich	1.25
HOSTETTER, PA.: Steve Kopriva	.25
CANONSBURG, PA.: John Chesnik	5.00
Skupaj	\$20.25

Članstvu J. S. Z. v Milwaukee.

MILWAUKEE, WIS. — Seje kluba št. 37, J. S. Z., se vrše vsaki drugi četrtek v mesecu ob 8. zvečer v So. Side Turn dvorani. — Frank Perko, tajnik.

Članstvu kluba št. 1, Chicago.

CHICAGO, ILL. — Seja kluba št. 1 bo v petek dne 16. januarja ob 8. zvečer. Na dnevnem redu bo mnogo važnih točk in poročil. Udeležite se je polnoštevilno. — Tajnik.

BREZ NASLOVA

Iskra.

Ivan Zupan se je zadnjič enkrat zelo razjezil nad "Proletarcem" in pravi, da smo Slovenci jako prepirljiv narod. Božamo se res ne, za trditev, da smo prepirljivejši od drugih, se pa ne bomo prerekali. Če pogledamo okoli sebe, vidimo, da se ves svet krega in pretepa na vse načine. Na enem mestu piše "Glasilo K. S. K. J.": "Celo v starem kraju so boljše informirani o naših katoliških shodih kakor pa "Proletarčev" urednik." Potem navaja, da je mesečnik "Mladika", ki ga urejuje pisatelj Finžger, boljše poučen o aktivnostih ameriških katoliških Slovencev kakor pa Proletarec. Na nesrečo je J. Zupan pozabil, da je bilo dotično poročilo poslano "Mladiki" iz Amerike in "Mladika" in njeni čitatelji vedo samo toliko o katoliških in podobnih shodih v Ameriki, kolikor so jim znali povedati ameriški katoliški pisci.

V Petek 9. januarja je bila v dvorani SNPJ. čudna debata, popolnoma enostranska. Zamanj je predsednik pozival povabljenе nasprotnike, naj se oglasijo. Ko je otvoril debato, je dejal, da bo imel zastopnik "G. S." za odgovarjanje na razpolago toliko časa kot klubov govornik. Ampak zastopnika, ki je tako pridn v natolcevanjih, ni bilo. Ljudje so se ozirali na vse strani, misleči da je mogoče poslal kakega svojega zastopnika, pa ga ni bilo. Vsakdo zna zmerjati v listih in za laži ni treba nič učenosti, pač pa veliko zlobnosti. Strah, ki so ga pokazali 9. januarja, jih v očeh ljudi, ki so bili na debati in v očeh tistih ki niso bili, ni dvignil. Pokazali so, da si ne upajo ponoviti trditev, ki so jih navedli v "G. S.", v debati. Tega ne bi mogli že zato ne, ker so vedeli da lažejo. Lagati na papirju pa je lažje kot na debati. To bo spoznal tudi F. Novak.

Rockefeller je velik ljubitelj čistoče. Zagrebški šoli za higijeno je poklonil \$200,000 ali 10,000,000 jugoslovanskih dinarjev. Precej visoko vsoto je dal beogradskim šolam in \$15,000 jugoslovanskim dijakom, ki študirajo v inozemstvu. Negovanje higijene je stvar, ki jo nekateri deli Jugoslavije v resnici potrebujejo. Jugoslovanska vlada bi morala zanjjo sama skrbeti. Rockefeller podpira take institucije, kot je zagrebška šola za higijeno, tudi na Kitajskem, v Južni Ameriki in v drugih krajih, kjer snaga ni posebno na dobrem glasu.

Neki duhovnik je prišel na misel, da bi bil čikaški mestni svet poštenjši, ako se bi odvijale njegove seje z molitvijo. Municipalna liga volilcev je podala izjavo, da bi velika večina sedanjih aldermanov ne smela biti v mestnem svetu, ker so nesposobni in nepošteni. Ta liga ni socialistična pač pa protisocialistična organizacija. Dotični duhovnik misli, da se bodo aldermani, če bodo seje odvijene z molitvijo, spomnili na boga in bodo delali poštenje. Liga pa pravi, da je treba izvoliti boljše ljudi v mestni svet, ker bodo sedanji ostali to kar so, pa če molijo ali ne. Kar se tiče molitve, bi moral biti vsaj krščanski svet resnično "dober, usmiljen in blag", če bi molitev sama na sebi kaj pomagala.

Ali je bil pokojni Gompers bogataš? Mnogi so mislili da je bil. V stavkah se je večkrat govorilo, da prejema velikanske podkupnine. Zapustil je \$30,000, in za to zapuščino se bo tožila njegova druga žena z Gompersovimi otroci iz prvega zakona.

Nekdo je pisal, da je bil Gompers naprednejši kot pa povprečen član Ameriške delavske federacije. Članstvo unij, ki tvorijo A. F. L., v večini gotovo ni napredno in ne bi izvolilo Debsa za svojega predsednika, če bi mu bila dana prilika voliti predsednika federacije direktno. Tudi Berger ali James Maurer ne bi dobila te časti, in to dokazuje, da so komunisti v trditvah, da je članstvo nasprotno svojim voditeljem v unijah, v zmoti.

Senator Brookhart, progresivec iz Iowe, je nekoč baje dejal, da sovjetski sistem za Rusijo ni ravno napačen. Pri volitvah dne 4. novembra je bil Brookhart ponovno izvoljen za senatorja, toda le z malo večino. Sedaj mu nagajajo, ker bi mu radi vzeli mandat. Pravijo, da ga bodo obtožili da ne more priseči na ameriško ustavo, ker smatra, da je sovjetski sistem boljši od ameriške ustave, s čemur pa se Brookhart ne strinja.

"Major" Berry, predsednik ene vplivne tiskarske unije, in John L. Lewis, predsednik unije premogarjev, sta bila prepričana, da se bo delavcem dobro godilo, ako ne bo izvoljen La Follette. Prvi je agitiral za Davisa, drugi za Coolidge. La Follette ni bil izvoljen, delavcem pa se vseeno ne godi dobro in mnogo je bilo odpuščenih. Tudi plače znižujejo. Morebiti se je pa Lewis zmotil? Ampak izvoljen je za predsednika svoje unije vseeno kadarkoli kandidira.

Senator Ladd iz North Dakote, farmerski progresivec, se je v zbornici jezil na vodstvo republikanske stranke, ker ga je izključilo iz stranke in tako ni deležen gotovih privilegijev, ki bi jih bil kot senator večinske stranke. Ampak izključenje je vsekakor na mestu. Če Ladd, Brookhart, La Follette itd. nočejo biti lojalni republikanski stranki, to je kapitalističnim interesom, tedaj se nimajo pritoževati, ako jim stara garda ne pusti "ruvariti od znotraj". Tega ne dovolijo niti komunistom, ki mislijo da imajo patent na "vrtaenje od znotraj".

Letos je sveto leto, leto romanja v večni Rim. Sveta stolica je zgradila v Rimu začasna prenočišča, kramarji so si nabavili za tisoče dolarjev svetinjc, podobnic in "spominov", romarji pa se boje posetiti Rim. Vzrok je Mussolini, ki se je pred par leti polastil vlade v imenu "reda in mira", tega pa je v Italiji čezdalje manj. Tako trpi tudi sveto leto gmotno škodo.

Ameriški komunisti se niso še nobenkoli tako lasali med seboj kot sedaj. Oportunisti dežujejo kakor za stavo. Drug drugemu očitajo, da ne poznajo marksizma in leninizma, da ne poznajo revolucionarne taktike, in da ne vedo kako "boljševizirati" stranko. Ljubljanski "tapecirar" bi dejal, da je "za počt".

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Nepriobčeni dopisi bodo objavljeni v drugi izdaji, kot dopis iz Clevelanda in Detroita, poročilo o poslovanju kluba št. 1 in članek o februarški konvenciji K. P. P. A., ki je moral radi pomankanja prostora izostati iz te številke.

NAŠI ODRI.

“Španska muha”.

“Španska muha” je burka v treh dejanjih in na nji sta podpisana kar dva avtorja: Franc Arnold in Ernest Bach. Dne 4. januarja je bila vprizorjena v Chicagi pod režijo dramskega odseka kluba št. 1. Dne 25. januarja bo ponovljena v Waukeganu.

“Španska muha” ni kaka “globoko zamišljena igra”, pač pa je burka, spisana za “spremembo”. Pisatelj igre sta imela z njo edini namen pripraviti ljudi v smeh. Namen vsake burke je smeh.

Pred 25. leti sta bila dva veljaka, ki nastopata v tej igri, mlada in razposajena, imela sta rada dekleta, posebno enega, ki so jo imenovali ‘Španska muha’. Ta veljaka sta Cekin, ki je postal pozneje ugleden tovarnar in soprog vzorne in moralne dame, ter Alois Dolgovrh, predsednik društva za varstvo moralnosti, svak gospe Cekinove. Oba sta plačevala za sina “Španske muhe” redno že 24 let ne da bi vedela, da se oba smatrata za očeta. Oba sta imela strah, da se bi greh izvedel, posebno Cekin se je bal. Ko je umrl njegov odvetnik, ki je hranil tudi gotove “skrivnostne” akte, je Cekin zaupal vso stvar svojemu prijatelju Fridemeierju in mu izročil akte, da jih varno shrani. Fridemeier pa ni bil dolgo siguren, da-li so akti pri njemu varni ali ne, zato jih je oddal svojemu odvetniku Gerlaku, in s tem je storil usodno napako, kajti Gerlak je dobil tožbo proti Cekinu kar je slednjega silno jezilo. Še bolj pa ga je jezil dr. Gerlak z zalezovanjem njegove hčerke. Gerlak jo je hotel za ženo, Cekin in njegova soproga pa sta se temu odločno protivila. Pronašla sta s pomočjo Dolgovrha, da je dr. Gerlak zelo nemoralen človek in ima “razmerja na vseh koncih in krajih”. Cekin se zgraža, kajti takemu nepridapravu svoje hčere gotovo ne da. In tedaj je prišel Gerlak razkladati, da se kakšna grešna razmerja dogode celo v najuglednejših familijah. Cekin je kmalu izprevidel, da so Gerlaku znane stvari, ki segajo 25 let nazaj. Ves nervozen teka po sobi in se muči z mislijo, “kaj bo če bo povedal moji ženi . . .” Ampak kako je skrivnost prišla na ušesa odvetniku Gerlaku? Pride Fridemeier in Cekin ga z največjo hitrico vpraša: Človek, kje so moji akti? Nič se ne boj, se je glasil odgovor, v varnih rokah so. Izročil sem jih dr. Gerlaku. “Adijo baraka!” vzkliske tovarnar Cekin in se sesede na stol. Gerlak se zvito smehlja. Fridemeier se čudi in spoznava, da je bržkone napravil veliko neumnost. Pavla, Cekinova hči, zaljubljena v Gerlaka in on v njo, je tudi v preizkušnji. Njena mati hoče, da se hčer poroči z vzornim mladeničem, in tako se je dogovorila s svojo prijateljico v Gorici, ki je imela sina Henrika, “godnega za ženitev”, da ga pošlje na obisk k Cekinu, kjer se bo uredilo vse potrebno za poroko. Pavla pa se brani take mevže za moža in se protivi, da bi ji mati izbirala ženina. Saj si je vendar sama izbrala takega, ki ga ima rada! Ampak Henrik je že na potu in ima priti vsak čas. In res pride. Maria, hišina pri Cekinu, ga pride naznaniti: “Zunaj je mlad gospod iz Gorice.” Pavla ga ne mara sprejeti, toda Gusti, hči poslanca Zagorskega ki je bila v posetu pri Cekinovih, je raztolmačila Pavli, da ga bo ona sprejela in mu “izbila te muhe iz glave”. Pavla odide in Henrik vstopi ter si malomarno ogleduje Gusti, ki si jo je predstavljal

za Cekinovo hči Pavlo. Iz dolgega časa je lovil tudi mole. Počasi se med njima razvije še dokaj živahen razgovor in Gusti je prišla do prepričanja, da fant navsezadnje še ni tako napačen. Razen tega je tudi jako učen asiriolog. Henrik je odšel na kolodvor po kovčke, Gusti pa je povedala Pavli, da Henrik o nji še slišati noče. In to je bilo obema prav. Gerlak, ko je zvedel za prihod tekmeča, si je hotel privoščiti ne ravno nedolžno šalo. Prišel je skupaj s Henrikom in ta se mu je udal ter ga prosil za pojasnila, kako ima nastopati, da si pridobi ljubezen mlade gospodične. Gerlak mu je dal pojasnila. Potem je želel Henrik od Gerlaka tudi navodil, kako naj nastopi pred Cekinom, ko ga bo vprašal za roko njegove hčere. Pa je dobil navodilo: “Ko ga ugledaš, razprosti roke, in mu zakliči: Veseli se papa, poglej ga sinkota!” In Henrik je napravil tako kakor mu je velel Gerlak. Cekin pa je bil prepričan, da ima pred seboj sina ženske, za katerega plačuje že 24 let in ravno tako tudi Dolgovrh. In tu se prično še hujše intrige in žalitve. Na koncu pride na dan, da Henrik ni sin španske muhe. Gerlak je dobil Cekinovo hčer, Henrik pa Gusti, potem ko je njen oče Zagorski spoznal, da je Henrik pameten dečko in sin ugledne dame, ki se mnogo trudi za povzdigo morale.

Vlogo Cekina je imel Frank S. Tauchar. Bil je siten, mislil največ na gorčico in kadar ni imel svojih misli okupiranih s tem, je premišljeval: Kaj bo, če moja žena izve? Igral je dobro. Ema, njegova žena, je bila Pavla Levec. Hotela je izvedeti, kdo je oče otroka, o katerem ji je pravil Gerlak in se trudila v krogu svojega društva za varstvo devištva dognati, kdo je zapleten v ta nesrečni škandal. Silila je in izpraševala, pošiljala člane na poizvedovanje, in navsezadnje dognala, da je Fridemeier oče otroka. Če bi zapisal, da je bila Pavla Levec v tej vlogi “boljša kot kedaj poprej”, ne bi mnogo povedal. Na našem odru sem jo videl sedaj, mislim, tretjič. Vloga, ki jo je imela, je težka, ker je imela predstavljati poseben karakter, kar se ji je posrečilo. Pred tem nastopom sem jo videl v “Desetem bratu”; igrala je Krivčevko. S svojo vlogo je bila na mestu tudi takrat, dasi se jo je v neki kritiki z drugimi vred proglasilo za slabo igralko.

Pavla, njuna hči, je bila Frances Vider. Posebno dobra je bila v prizoru, ko telefonira Gerlaku in pa v prizoru, v katerem Gerlak tolmači Henriku, kako ima postopati, kadar dokazuje dekletu, ki ga ima rad svojo ljubezen. Z mimiko je bila na mestu v vseh prizorih.

Edvard Zagorski, Eme brat, je bil John Huyan. Zagorski je deželni poslanec, ob enem tudi “reformist”, kot jim pravimo v tej deželi. S svojo sestro Emo in drugo izbrano družbo se trudi za povzdigo нравnosti. Zelo rad govori in interpelira. Huyan, nova moč na našem odru, potrebuje še precej vaje v govoru in mimiki. V gotovih vlogah bi bil že sedaj dober igravec; v vlogi poslanca pa naj prihodnjič poskuša biti boljši. Vlogo njegove hčere Gusti je imela Angeline Tich. V prizoru, ko preiskuje došlega Henrika, je bila izborna. Človeka veseli, ko vidi na odru ljudi, ki so sigurni sami sebe in se jim ni treba zanašati na šepetalca. Če znajo vloge, je tudi z mimiko lažje in le tako napravi vprizoritev na avdienco res ugoden utis. Henrika Zajca je igral Donald J. Lotrich. Z navdušenjem je pripovedoval Gusti, da je asiriolog, ne pa zoolog. Pri starih Asircih in Babiloncih je kakor doma. Prišel je, da se oženi, toda mladih gospodičen ni vajen. Pa upa, da se bodo neprilike že kako odstranile. Navodilo v vlogi pravi, da je Henrik bojzljiv, 24 leten fant. Zdi se mi,

da je to prirojeno mu bojazljivost včasih premalo izražal. V ostalem je bil dober. Vloga Henrika ni lahka, ker predstavlja poseben tip, istotako vloga dr. Fritz Gerlak, ki jo je imel John Rayer. Kar se tiče mimike, je Rayer bil vseskozi na mestu, govorica pa bi mu tu in tam lahko šla bolj prožno, da bi bil afekt še boljši. Gerlak je prvič dober odvetnik, drugič pa tudi spreten ljubimec, odločen v nastopih s protivniki in pretkan v intrigiranju. Da se tako vlogo uspešno izvede, je treba mnogo vaje in poglobitve v tip, ki ga ima igralec predstavljati. Ako Rayer odpravi omenjeni nedostatek, bo postal izborn v karakterističnih vlogah, ker je dober v mimiki.

Emin svak Dolgovrh je bil Anton Andrejašič. Videl sem ga na odru parkrat prej in priznati mu moram, da se trudi postati dober igralec. Priporočam mu, da naj se vežba v govorici in ob enem študira tipe v igrah. Vsak igralec bi moral čitati igre, študirati mimiko in drugo kar spada na oder. S čitanjem dobrih knjig, naprimer Cankarjevih, se lahko vežbate v lepoti jezika. Več pažnje je treba tudi v naglašanjih, kajti besede, če se ne naglašajo pravilno, izgube svoj pomen in moč. Anton Fridemeir je bil Vinko Ločniškar. Svoj tip je dobro pogodil. Kar rabi, je več vaje v mimiki. Chas. Rener v vlogi Jože Zajec bi moral nastopiti bolj samozavestno. Njegova žena Matilda (Mary Šifrar) mi je ugajala kot oseba, želel bi pa, da bi nastopila včasih (kadar vloga zahteva) malo osornejše. Marija, hišina pri Cekinu (Albina Logar) je imela mnogo dela naznanjati došlece in gledati, kako vsi zbegani odhajajo, enega pa so celo vrgli po stopnicah. Enkrat se ji je bila celo za razjokati, tako je bilo žalostno. V svoji vlogi ni delala hib.

Režiser je bil Anton Slabe.

Prihodnja igra bo Finžgarjeva drama v treh dejanjih "Razvalina življenja", ki bo vprizorjena v nedeljo 1. marca. — Z.

■ Prosvetni odsek J. S. Z.

Na zadnjem kongresu J. S. Z. v Clevelandu je bil ponovno izvoljen Prosvetni odsek, ki je fungiral že izza pred zadnjega kongresa J. S. Z. l. 1923.

Kot takrat se je tudi na zadnjem kongresu veliko govorilo o potrebah, pomenu in delu katerega naj bi zastopal in izvajal ta odsek na prosvetnem polju. Treba je napolniti vrzeli, katere J. S. Z., boreča se v prvi vrsti na političnem polju nemore zadelati. In to naj bi bilo delo tega odseka.

Od leta 1923 — 1924, je imel ta odsek več sestankov. Razmotrivalo se je na vse načine kako bi se najboljše napadlo revščino ki vlada med Ameriškimi Slovenci na dramatičnem polju. Istotako smo imeli v videku predavanja, nabavo poučnih knjig itd.

Na podlagi teh razmotrivanj je odsek izdelal formulo vprašanj in jih razposlal med klube J. S. Z. in razna druga društva.

Odgovori so bili izvzemši par — negativni. Klubi so odgovarjali, ali da nimajo zato potrebnih odrov, ali pa, da ni zmožnih ljudi. Zopet drugi so poročali, da imajo svoje posebne samostojne dramske in pevske odseke pri katerih sodelujejo tudi člani kluba.

Rezultat odgovorov je bil poročan na zadnjem kongresu J. S. Z. v Clevelandu. Odsek je tudi poročal, da radi omejenih moči in sredstev (kajti odsek nima nobene blagajne in ne denarja) ni mogel delati v širšem pomenu besede na prosvetnem polju — to je, na-

VELIKO

Maškaradno Veselico,

priređi

Žensko društvo "Nada" št. 102, S. N. P. J., Chicago,

v soboto 17. januarja

v dvorani S. N. P. J., So. Lawndale
Ave. in 27. ulica.

Vstopnina 50c za osebo.

Začetek točno ob 8. uri zvečer.

Vabimo društva ter cenjeno občinstvo, da se veselice v največjem številu udeleži. Oddajalo se bo krasna darila za najlepše maske. Za dobro postrežbo in mnogo zabave bo skrbel veselični odbor.

SOC. KLUB ŠT. 27, J. S. Z.

priređi

Zabavni Večer

v soboto dne 17. januarja 1925

Igrali bodo slov. tamburaši, poleg tega pa nastopi naš pevski zbor "Zarja" s par pesmami.

Vstopnina za moške 50c, za ženske 25c.

Začetek ob 8. zvečer.

Vabimo cenjeno občinstvo da poseti to našo prireditev v obilnem številu. V vašo korist je ako podpirate naše gibanje, kajti kar smo dosedaj dosegli v izboljšanju delavskih razmer je to zasluga strokovno in politično organiziranega delavstva.

Torej na svidenje 17. januarja!

ODBOR.

kupavati in izdajati knjige, obdržavati predavanja i. t. d.

Kongres je kajpada vzel to v poštev in sklenil, da še v naprej postoji tak odsek, ki naj od časa do časa piše članke tikajoče se odra, drame, maskiranja i. t. d.

Ob enem naj ta odsek odgovarja na razna vprašanja ki spadajo v njegovo področje, daje potrebna pojasnila in skuša potom člankov, korespondence in drugimi možnimi načini ustanovljati dramske ter prosvetne odseke pri naših klubih.

To so toraj funkcije, katere bo izvrševal ta odsek. Polje je široko in skoro bi rekel — neobdelano. Prostor ni samo za tri ljudi, ampak za legijon in kdor ima dobro voljo naj nam pomaga.

Za Prosvetni odsek J. S. Z.

Joško Oven.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopolodne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Znak civilizacije.

Samo šestnajst linčanj smo imeli v Zedinjenih državah tekem leta 1924, ali sedemnajst manj kot l. 1923. Če je zmanjševanje števila linčanj znak napredovanja civilizacije v tej gloriozni republikli, tedaj smo imenitno napredovali. Ker pa obvide človeku očj tudi na številnih umorih, ki so se dogodili tekem prošlega leta po raznih krajih republike, vidi precej jasno, da smo v brutalnostih bolj napredovali kot nazadovali.

Papir vse prenese. Karkoli napišeš nanj, ne bo protestiral. Ti pa moraš rabiti razum, ako nočeš biti tak kot papir.

Ne izgovarjaj se za svojo malomarnost na druge. Priznaj, da če bi ti hotel biti aktiven bi lahko bil kakor so drugi. Nočeš biti in zato nisi.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

Ameriški Družinski KOLEDAR

LETNIK 1925

je knjiga, ki bi jo moral čitati vsak delavec v tej deželi, zmožen slovenskega jezika.

"ČAS",

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

PRIDITE
IZ
SEVERA

PRIDITE K NAM...

Ako hočete vložiti ali pa sigurno investirati vaš prihranek.

Izposoditi si denar pod ugodnimi pogoji na vaše hiše in posestva.

Poslati denar v Jugoslavijo ali v druge evropske države.

Kupiti si parobrodni listek za katerokoli prekomorsko črto.

Ako potrebujete nasveta v denarnih zadevah, naša pomoč vam je zagotovljen uspeh.

TORAJ, ZGLASITE SE na banki priznani po vseh Združenih državah.

PRIDITE
IZ
ZAPADA

PRIDITE
IZ
VZHODA

Varna banka za vlaganje vaših prihrankov.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

varna in konservativna banka.

1900 BLUE ISLAND AVE.

vogal 19ste ceste

CHICAGO ILLINOIS

PRIDITE
IZ
JUGA

NISO SE ODZVALI!*(Nadaljevanje s 6. strani.)*

jasnjeval gotove tendence nasprotnikov in vzroke nasprotovanja. Slikal je napačno vzgojo površnega svobodomiselnosti in naglašal, da so le tiste naselbine resnično napredne v katerih obstoje socialistični klubi, namreč res aktivni klubi. Imenoval je naselbine, v katerih so soc. klubi obstojali, toda so med vojno ali po vojni razpadli in naselbine so prišle pod farovski vpliv in celo domovi, ki so jih zgradili zavedni delavci pod vodstvom socialističnih klubov, služijo v takih naselbinah fari in ne napredku.

Ko je Zajec končal svoj drugi govor, in ker ni bilo nasprotnikov, ki bi hoteli govoriti, in ker izmed povabljenih ni bilo nikogar navzočih, se je pričela diskuzija, ki so se je udeležili sodrugi Anton Vičič iz Waukegana, Mirko Ciganich, Frank Podlipec in Joško Oven. Razumljivo je, da ni nihče teh branil po krivici imenovanih svobodomiselcev. Shod je bil zaključen ob 11. zvečer v najlepšem redu, in predsednik je poudarjal, da je naše delavstvo tudi s tem shodom pokazalo, da zna biti mirno in pazno slediti govorom brez vmešavanja in medklicov. Dejal je, da je bil mogoče navzoč kdo, ki se z govorniki ni strinjal, toda jim je mirno sledil in s tem je pokazal, da je sposoben čuti tudi nasprotna mnenja, ne da bi se razburjal in motil zbor.

Eno je gotovo: Ako je prišlo v dvorano kaj pristave opozicije proti J. S. Z., kot je zastopana v opisanem krožku, ven iz dvorane jih je šlo zelo malo, če sploh kedo. Jasnno je moralo postati vsakemu, da je "G. S." vodil svoj boj z lažmi, s katerimi ne bi mogel nastopiti na zboru in jih uspešno zagovarjati. Tako je končala ta debata, ki ni bila debata, pa je bila vendar podučna in pokazala naše čikaške nasprotnike v takozvanem "svobodomiselnem" taboru v pravi luči.

Drugi del diskuzije, o katerem bi imel referirati s. Chas. Pogorelec, se je odložilo za poseben sestanek, ker na tem ni bilo časa. — *Poročevalec.*

PRIJATELJA SE SPOZNA V POTREBI.

Tukaj je slučaj vpoštevanja vrednega prijateljstva: "Pittsburgh, Pa., 22. dec. 1924. Trpel sem že več let na slabi prebavi in zabasanosti, pred kratkem pa me je obiskal moj stari prijatelj in mi nasvetoval, naj poskusim s Trinerjevim grenkim vinom. Kupil sem steklenico tega vina in reči moram, da nisem še nikdar rabil nobenih zdravil ki bi mi dala tako hitro odpoč. Od sedaj naprej bom gledal da imam to izvrstno zdravilo vedno pri rokah, in priporočati ga hočem tudi drugim mojim prijateljem." W. M. Engle, Mt. Vernon St. "Trinerjevo grenko vino je zanesljivo zdravilo za želodčne nerednosti, očisti vam črevesje in na splošno okrepi ves sistem. Narejen je iz čistega in naravnega californijskega rdečega vina. Tudi ženske ga imajo zelo rade. Mrs. H. Jasiak nam piše iz Wolf Lake Corner, Muskegon, Mich., dne 16. dec. sledeče: "Skoraj ne morem najti besed s katerimi naj izrečem zadostno pohvalo Trinerjevemu grenkem vinu. Kako izvrstno zdravilo je!" Nabavite si steklenico pri vašem lekarnarju ali pa trgovcu z zdravili še nocoj. Imejte na domu tudi Trinerjev Liniment, uspešno zdravilo proti revmatizmu, neuralgiji, premraženosti, prehladu pa Trinerjev Cough Sedative. Pišite za popolen imenik vseh naših zdravil na Joseph Triner Co., Chicago, Ill.

6% IN VARNO**6% IN VARNO**

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

**MILLARD
STATE BANK****3643-3645 WEST 26th STREET**

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koka in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY**POGREBNI ZAVOD**

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

USTAVITE KAŠELJ TAKOJ; VZEMITE SEVERA'S COUGH BALSAM

Pravi od pomoček — prijetno zdravilo — 25c in 50c.

Severa's Cold and Grip Tablets

pozročijo takojšnja od pomoč od prehlada. 30c. — Poskusite najprej pri lekarju

Severov Almanah 1925 za razpečevanje v lekarnah, ali pa od
W. F. SEVERA CO., - CEDAR RAPIDS, IOWA

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z?

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavni angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane 85. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

Kadar potrebujete kaj iz
lekarnarje se oglašite pri

Cyrus W. Davisu
vodilnem lekarnarju v
CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne. Cena: vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ EDECE HIAE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. .60	
VZORNI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Dobelj), vezana	.90	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65	PESMI ŽIVLJENJA (Fraa Albrecht), trda vezba	.50	KASIJ, drama v 3 dejanjih ..	.75
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75	POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75	POHORSKE POTI, (Janke Glaser), broširana	.35	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45	SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana ..	1.00	STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20	NOC NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOREJANSKE, (Ivan Cankar), vezana ..	1.50	STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana ..	1.10	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65	ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.85
ZVONARJEVA HOL, povest, broširana ..	.65	SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
ZENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30	SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25	SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25	ALEZKE PESMI, (Peter Benruč), trda vezba ..	.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00	TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. sv. vezan ..	1.50	TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana ..	1.25	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata ..	.20
III. sv. vezan ..	1.50	V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana ..	.40	ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern)..	5.00
IV. sv. vezan ..	1.25	IGRE			
V. sv. vezan ..	1.00	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50		
VI. sv. vezan ..	1.00	BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
		CARLJEVA ZENITEV-TRJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana ..	.25		
		DNEVNIK, veseliga v 2 dejanjih ..	.30		